
Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği

Gözde KESTELLİOĞLU*

ÖZET

1992 Birleşmiş Milletler Rio “yeryüzü zirvesi” ile ivmeyle başlayan Gündem 21 başlıklı eylem planında her ülke kendi Yerel Gündem 21’ini oluşturmaya çağırılmıştır. Gündem 21’in 28. Bölümünde yer alan bu çağrının etkileri Türkiye’de ancak 1996 BM İstanbul Habitat II Konferansı’nın ivmesiyle, 1997 yılı sonunda başlamıştır. Yerel Gündem 21 uluslararası platformda en etkili eylem planı olarak böylece ortaya çıkmış oldu. Yerel Gündem 21’in bir sonraki adımı ise kent konseylerinin orta çıkması olmuştur.

Çalışmanın giriş bölümünde kısaca kent konseyine ve niteliklerine değinildikten sonra ana bölümlerde bu nitelikler detaylı bir biçimde işlenmektedir. Burada kent konseyi ile gerçekleştirilmesi hedeflenen yönetim, katılım ve bunların desteklediği demokrasi kavramı yerel düzeyde dahil edilerek ele alınmaktadır. Sonrasında Türkiye düzeyine inilerek buradaki gelişimi incelenmekte eksikleri ve olumlu yönleri tartışılmaktadır.

Kahramanmaraş Kent Konseyi de bu bağlamda değerlendirilmekte ve yerel demokrasi ile ilişkisi incelenmekte, görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen alan araştırması ile tartışılarak durum değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Demokrasi, Gündem 21, Kent Konseyi, Yerel Demokrasi

ABSTRACT

In the action plan titled Agenda 21 which started its acceleration in 1992 United Nations Rio “earth summit”, each country was invited to create its Local Agenda 21. Yet, the effects of this invitation within the 28th section of Agenda 21 started at the end of 1997 in Turkey with the acceleration of 1996 UN Istanbul Habitat II Conference. Local Agenda 21 thus appeared as the most effective action plan in the international platform. The next step of Local Agenda 21, on the other hand was the appearance of City Councils.

The entrance section of the study deals with city council and its characteristics in short and involves them in detail in the main sections. Here, the governance and participation which are intended to be realized with city council and the concept of democracy supported by them are handled being included in local level. Then, Turkish level is taken and the development is reviewed and the deficiencies and positive sides are discussed.

Kahramanmaraş City Council is evaluated in this respect and its relationship with local democracy is examined, domain research executed with interview method is discussed and situation assessment is made.

Keywords: Local Democracy, Agenda 21, City Council, Local Democracy

* Arş. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

1. GİRİŞ

Kent konseyi “ortaklık” modelinin uygulanmaya çalışıldığı, katılımçılık, demokrasi, yönetim özellikleriyle yerel demokrasiyi güçlendirme aracı özelliği göstermektedir. İçinde barındırdığı yönetim vb. özelliklere sahip mekanizmalar olup; yerel yönetimleri, halkı ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirip iletişim haline sevk ederek ortak bir yönetim modelini sağlamıştır. Bu sayede merkezi yönetimin tepeden inme uygulamaları yerin istekleri doğrultusunda ve yerelin katılımıyla hizmetler gerçekleştirilecektir.

Ancak sorun şudur ki kent konseyi uygulaması ülkemizdeki birçok reform gibi tepeden inme bir yeniliktir. Kendi içinde çeliştiğinin bir göstergesi halkın kent konseylerine katılım göstermemesi öte yandan yerel yönetimlerin de halkın isteklerine kulak vermekten çok onları sadece yönetmeye çabalamasıdır.

Öte yandan yerel gündem 21 beraberinde şeffaflık, özerklik vb. ilkeler de yerel demokrasiyi desteklemektedir. Buna paralel olarak elbette yerel yönetimlerde ve kent konseylerinde bu ilkeler kendilerini göstermelidir. Ancak bunlar ülkemiz yerel yönetimlerinde halen yeterince gerçekleştirilememiş ilkelere dir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen kent konseylerinin olumlu yöndeki çabalarını göz ardı etmemek gerekir. Aşağıda belirtilen yönetim, katılım, yönetim gibi kavramların yerel düzeyde uygulanması için belki de en önemli adımlardan biri kent konseylerinin oluşturulması ve bunu destekleyen çabalarıdır.

Aynı çabayı Kahramanmaraş Kent Konseyi’nde de görmekteyiz. Gerek genel olarak ele alalım gerekse Kahramanmaraş düzeyinde eksikleri olsa da kent konseylerinin devam ettirdiği sürecin yerel demokrasiyi gerçekleştirme yönündeki çabalarla devam ettiğini söyleyebiliriz.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Demokrasi

Demokrasi, halkın kendi kendisini yönetmesi anlamında idealize edilmiş bir kavramdır. Demokrasi kavramı, Eski Yunanca demokratia kavramından gelmekte ve demos ve kratia ya da cratos kavramlarından türetilmiştir. Demos kavramı, eski Yunancada deme (mahalle) sözcüğünden türetilmiş olup “mahallede yaşayan halk” anlamına gelmekteydi. Eski Yunancada kratia ya da cratos sözcüğü ise İngilizcede government sözcüğü ile eş anlamlı olup “yönetim” anlamına gelmektedir. Bu biçimiyle demokrasi, halkın kendi kendisini yönetmesi anlamına gelmektedir (Ertan, 2003).

Demokrasi kavramı bu yalın haliyle doğrudan demokrasi olarak bildiğimiz şekli ile önceden gerçekleştirilebilmekteydi. Büyüyen ve gelişen yerleşimler ve değişen düzenler demokrasiyi körelten bir süreç olarak nitelendirilebilir. Bu süreç içerisinde her zaman demokrasi tartışmaları devam etmiştir. Günümüze gelindiğinde demokrasi tartışması artık küreselleşmenin bir parçası haline

gelmiştir. Küreselleşme sürecinde önce uluslar üstü platformlar demokratikleşme adına ön plana çıkmışken artık bu uluslar üstü platformlar demokratikleşme için yerel yönetimlere ayrıca önem vermektedir.

Yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi ve önderlerin hem danışmaya önem vermesi hem de seçmene karşı hesap verme sorumluluğu duymaları demokrasi kavramının önemli öğeleridir ve yerel düzeyde de bu öneme sahiptirler. Demokrasi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi gruplandırarak olursak: İlk olarak Toulmin Smith'e göre yerel yönetim, demokratik seçim ilkesine tümüyle ters düşen, gücünü yalnız geleneklerden alan kutsal bir kurumdur. Buna göre yerel yönetim demokrasinin düşmanıdır, demokrasi de özerk yerel yönetimi yıkabilecek niteliktedir (Keleş, 2009). İkinci olarak Langrod'a göre, yerel yönetim ile demokrasi arasında bir sebep sonuç ilişkisi yoktur, birinin bulunmadığı bir ortamda diğeri pekâlâ bulunabilir. Langrod yerel yönetimlerle demokrasi arasında ilişki kurulmasını bir yanlışlık olarak görüyor ve bu yanlışlığı; batı uygarlığının gelişiminde iki kurumun da eş zamanlı gelişmesine, demokrasinin asıl temeli olan demokratik iklim ile demokratik kurumların birbiri ile karıştırılmasına ve yerel yönetimlerin olası fakat kaçınılmaz olmayan demokratik işleyişinin genel demokrasi olarak anlaşılmasına bağlamaktadır. Langrod yerel yönetimleri demokrasi için bir siyasal eğitim ortamı olarak görmeyi yanlış olduğunu iddia etmektedir (Pustu, 2005). Öte yandan, üçüncü olarak, yerel yönetimlerin demokrasi ile zorunlu olarak ilişkili bulunduğu görüşü de mevcuttur (John Stuart Mill gibi). Vergi yükümlülerinin yönetimde yeri olmalı ve yönetim de onlara danışmalı ve onları yapılanlar konusunda aydınlatmalıdır. Bu görüş tipi ulusal demokrasinin yerel demokrasiye dayandığını belirtmeye kadar uzanmaktadır (Keleş, 2009).

2.2. Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi

Yerel yönetim, yerinden yönetim, ademi merkezîyet ya da diğeri bir deyişle decentralizasyon kavramı ile yerel demokrasi iç içe geçmiş kavramlardır. Yerel yönetimlerden bahsederken yerel demokrasiden bahsetmemek ya da tersi bir durum söz konusu değildir. Dolayısı ile bu iki kavramı aynı başlık altında incelemek doğru olacaktır.

Yerel yönetim üzerine çeşitli ve aynı doğrultuda tanımlara rastlamak mümkündür. Buna göre yerel yönetimler "yerel bir topluluktaki bireylerin ortak gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar" şeklinde tanımlamak mümkündür (Ulusoy ve Akdemir, 2010) ya da "var olan bir ulusal alt bölgeyi bir ölçüde kontrol eden ve bu bölgede yaşayan insanları temsil eden kişiler tarafından yönetilen bir politik oluşum" olarak tanımlanabilir (Coşkun ve Koyuncu, 2008). Uluslar arası sosyal bilimler ansiklopedisinde "Bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan ve göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıda kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli bir kamu kuruluşu" olarak tanımlanan bu idareleri belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar organları yerel halkça seçilen, yasalarla belirlenmiş görev ve yetkilere sahip, özel geliri, bütçesi ve personeli olan kamu tüzel kişileri olarak da tanımlayabiliriz (Ulusoy ve Akdemir, 2010).

Bunlarla beraber anayasamızın 127. maddesinin ilk fıkrasını göz önünde bulundurarak mahalli idareleri (yerel yönetimler) Gözler şu şekilde tanımlamaktadır : “İl, belediye veya köy gibi belli yerlerde oturanların, mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, merkezi idarenin dışında, devletten ayrı tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” (Görmez, 2006)

Yerel yönetimler, korunmaya ve geliştirilmeye muhtaç kurumlardır. Yerel yönetimlerin önemi şöyle özetlenebilir: **i)** Yerel yönetimler, yerel hizmetlerin yürütülmesinde verimli bir metot olarak görülür. Çünkü yerel yönetim organlarının üye ve yöneticileri, o yöre halkının içinden seçilmektedir. Dolayısıyla, bu kişiler buldukları yörenin sorunlarını daha iyi değerlendirebilecek ve gerekli çözümleri üretebilecek imkana sahiptirler. **ii)** Merkezi yönetim, yerel yönetimlerin varlığından dolayı kazançlıdır. Çünkü yerel yönetimler yerel nitelikteki görevleri merkezi yönetimden devralmakla onun yükünü hafifletmiş olmaktadırlar. **iii)** Yerel yönetimler, özerk yapıları sebebiyle müteşebbis birimlerdir. Sahip oldukları teşebbüs gücünü kullanarak yeni hizmet yöntemleri geliştirebilirler. Her bir yerel yönetim kuruluşu aynı zamanda farklı müteşebbis güç demektir. **iv)** Yerel yönetimler, hemşehrilik duygularının ve demokratik değerlerin gelişmesinde etkili kuruluşlardır. Geniş anlamdaki “siyasi eğitim” önce yerel düzeyde başlamaktadır. Politikacıların büyük bir kısmı, önce yerel yönetim organlarında görev alarak kendilerini genel politikaya hazırlamaktadırlar. Bu sebeple, yerel yönetimler politikanın “mektebi” olarak kabul edilmektedir. **v)** Yerel yönetimler, güçlü merkezi hükümete karşı bir fren ve denge unsuru olabilirler. Bu yönetimler, aşırı ölçüde merkezileşmiş bir devletin tehlikesini azaltmada önemli bir rol oynayabilirler. Demokrasilerde yerel muhalefeti, yerel yönetimler meydana getirir (Ergün, 2008).

Yerel yönetim kurumunun temelinde yerel demokrasinin değerleri vardır. Bu değerler, yerel toplulukların kendilerini en çok ve yakından ilgilendiren konularda kendi kendilerini serbestçe ve demokratik yol ve usullerle yönetmelerini öngörmektedir (Kalabalık, 2005). Demokrasi gibi yerel demokrasiye de yeterli ve tek bir açıklama getirmek mümkün değildir. Bu nedenle kapsamı ve değerlerinden bahsetmek daha yerinde olacaktır: Yerel demokrasi idealinin gerçekleşmesi için bazı şartların varlığı zorunludur. Birincisi, yerel yönetimlerde seçilmiş temsilciler karar vermede etkili olmalıdırlar. İkincisi, bu temsilciler, bir taraftan meclis üyeleri, diğer taraftan seçmenler ve baskı grupları arasında iletişim ve rekabet esasına dayanan seçimler yoluyla seçmenlere karşı tam sorumlu ve kamuoyuna karşı duyarlı olmalıdır. Üçüncüsü, yerel yönetim faaliyetleri hakkında halk bilgi sahibi olmalı ve toplumu ilgilendiren işlere oldukça yüksek oranda katılım gerçekleştirmelidir (Kalabalık, 2005). Bununla birlikte seçilmiş temsilcilerin yetkisi olduğu kadar yerel halkın isteklerini gerçekleştirebilecek kaynakları da olmalıdır. Yönetim yerel halka karşı açıklık ilkesine uymalıdır (Pustu, 2005).

2.3. Katılım, Yerel Halk Katılımı ve Yönetişim

Yönetişim, katılım, yerel halkın katılımı, küreselleşme sürecinde demokrasi ve yerel demokrasiyi içinde barındırması istenen yerel yönetimler gelişirken; demokrasinin, yerel bağlamda da yerel demokrasinin gerçekleşmesi adına gündeme gelen kavramlardır.

Yönetişim aslında içinde katılım unsurunu da bulundurmaktadır. Geçmişte sadece üst makamların astlarını yönlendirmesi, mevcut her şeyi planlaması ve hiyerarşik bir biçimde astlarının bu kararları uygulamasını istemesi biçimindeki yönetim anlayışı artık değişmiştir. Günümüzde diğer unsurların da yönetimde söz sahibi olması mevzu bahistir.

Yönetişim kavramı, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistem ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimlerini ifade eder. Merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütleri, özel girişimciler ve kar amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dahil edilmesi söz konusu olmaktadır. Yönetişim toplumu yönlendirmek ve yönetmek konusunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kaymakta olduğunu göstermektedir (Aydın, 2010). Buradan da anlaşılacağı üzere yönetişimin ana unsuru katılım kavramıdır. Diğer öğelerin katılımı söz konusu olmadan yönetişimden söz edilemez. Dolayısıyla katılımın ya da katılımcılığın ne olduğunu belirtmek gerekirse:

Katılımcılık, vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dâhil olmaları anlamına gelmektedir. Katılımcılık kavramı, günümüzde vatandaş hakları, demokratik yönetim, yolsuzlukla mücadele ve yoksulluğun azaltılması ile birlikte kullanılmaktadır. Katılım kavramı pozitif ya da negatif olarak kullanılabilir. Pozitif katılım kapsamına oy kullanmak, negatif katılım kapsamına grev gibi faaliyetler örnek verilebilir (Kösekahya, 2003).

Yönetişim ve katılımın birbirinden ayıramayacağını yukarıda belirtmişti dolayısı ile yönetim kapsamındaki katılımın özellikleri bilgi aktarma (devletin bilgisini vatandaşın hizmetine sunması), danışma (devletin kontrolünde süreci kontrol ederken vatandaşın bilgisine başvurması, görüşünü alması) ve aktif katılım (vatandaşın aktif olarak politika oluşturma sürecine katılması) olarak sıralanabilir. Katılımcılığın gerçekleşmesi için devlet şeffaf ve açık, karşılıklı bilgi akımı sürekli ve tutarlı olmalı, vatandaşın katılım mekanizmaları konusunda bilgi edinebileceği etkin yolların varlığı söz konusu olmalıdır (Kösekahya, 2003).

Katılımın hem siyasi hem de yönetsel boyutu vardır. Siyasi boyutu yönüyle katılım, özel şahısların ve onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak tanımlanabilir. Yönetim boyutu açısından bu olgu, siyasi ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok onların almış olduğu kararlara, yapmış oldukları işlemlere yurttaşların ve sivil toplum kurumlarının katılımı olarak tanımlanmıştır (Demir, 2008).

Yönetişim ve katılımın yerel düzeyde gerçekleştirilmesi ise demokrasinin yerel düzeyde gerçekleştirilmesi tartışmalarıyla paralel olarak gündeme gelmiştir. Çünkü küreselleşme kapsamında demokrasi, katılım ve yönetim birbirlerini tamamlayan öğelerdir. Her birinin küresel düzeyde gerçekleşmesi için varlıklarının sağlam bir biçimde yerel düzeyde de gerçekleşmesi gerekmektedir.

Katılım olgusu, halkın yönetim ve karar alma sürecine katılımıyla sınırlı değildir. Demokratik mekanizmaların geliştirilmesi, halkın denetim işlevinde de rol oynamasını gerektirir. Bu bağlamda, yerel yönetimde, bir yandan halkın yerel yönetimi etkin olarak denetlemesine olanak sağlayan mekanizmalar yaratılırken, bir yandan da yerel yöneticilerin halka hesap vermesini dikkate alan mekanizmaların geliştirilmesi, birçok merkezi ve yerel yönetimin gündemine girmiş bulunmaktadır (Demir, 2008).

İşte bu noktada da yerel siyasete katılım türleri olarak, kent konseyleri başta olmak üzere, halk oylaması, halk toplantıları, geri çağırma, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), kamuoyu yoklaması, yuvarlak masa toplantıları, gelecek atölyeleri, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, çeşitli forumlar, sivil toplum kuruluşları, planlama çemberleri, Yerel Gündem 21' in amacını gerçekleştirmede kullanılacak katılım yolları olarak sayılabilir (Demir, 2008).

3. GÜNDEM 21 VE YEREL GÜNDEM 21

3.1. Tarihçe

Sanayi devrimiyle dünyanın kirletilmesi ve doğal kaynakların tüketilmesi hızlanmıştır.1970'lerde bunun fark edilmesiyle şu konferanslar sırayla gerçekleştirilmiştir: ilki 1972 Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'dır (Stockholm) ve Gündem 21'e atılan ilk uluslar arası adımdır. Daha sonra 1983 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuş, 1987'de Brutland (Ortak Geleceğimiz) Raporu Yayınlanmıştır.1989 yılında kararlaştırılan Çevre ve Kalkınma Konferansı 1972 yılında düzenlenen konferanstan yirmi yıl sonra düzenlenen "Rio çevre ve kalkınma konferansı" olmuştur (Yıldırım ve Öner, 2003).

Konferans öncesinde Gündem 21'in içeriği oluşturulmuştur. Rio Konferansı'nda Gündem 21 başlıklı küresel eylem planı olarak kabul edilmiştir. Plana göre sürdürülebilir kalkınma ilkesi ancak yerinden çözümlerle gerçekleştirilebilir.

3.2. Gündem 21

Gündem 21, yeni yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlamakta, içerdiği 40 bölüm ile, bu yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlarını tanımlamaktadır. Gündem 21, amacın vazgeçilmez bir yöntemi olarak, "küresel ortaklık" kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavramla birlikte, tüm dünyada geleneksel yönetim anlayışı, yerini, yönetim yaklaşımına bırakmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşım kapsamında, yerel yönetimler, STK'ları, diğer

yerel aktörler, merkezi yönetimlerle uluslararası topluluğun ortakları olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Rio Konferansı'nı takip eden tüm zirveler, söz konusu küresel ortaklık kavram ve ilkelerini pekiştirici bir işlev görmüştür (Demir, 2008).

Gündem 21'de özellikle yerel yönetimlerde tüm bu çıktılarını birleştirecek yeni bir örgütlenme modeli öngörülmüştür. YG21 oluşumları ise hem küreselleşme sürecinin hem de sürecin yarattığı yeni kavram ve kurumların bir yansıması olarak işlemeye başlamıştır.

3.3. Yerel Gündem 21

"Gündem 21'in desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri" başlıklı 28. maddede sıralananlar, kent yönetimlerinde sürdürülebilirlik ilkelerinin kabulünün ve bugün "Yerel Gündem 21" olarak anılan sürecin çıkış noktasını oluşturmaktadır. 1992 Yerel Yönetimler Curitiba Zirvesi'nde alınan kararların ve belirlenen ortak hedeflerin, Rio Zirvesi'nde tartışılması sonucunda Gündem 21'e yansıtılması, sürdürülebilir kent yönetimleri düşüncesinin somutlaşmasında etkili olmuştur. Yerel yönetimlerin, kendi ülke ve beldelerinde katılımcı bir süreci başlatmaları ve kendi kentlerine özgü YG21 projeleri oluşturmaları konusunda görüş birliğine varılmış; yerel yönetimlerin hedeflerini gerçekleştirecek faaliyetler sırasında hemşehrilerle, yerel kuruluşlar ve özel sektör kuruluşlarıyla diyalog halinde olmaları gerektiği vurgulanmıştır (Avtur, 2008).

Yerel Gündem 21 sürecinin öncelikle yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması üzerindeki vurgusu, çeşitli katılımcı mekanizmaları içeren ve yerel ortaklıklara dayalı "yönetişim" (governance) anlayışının yaşama geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, etkinlik, hesap verme ve yerel yönetişimin diğer vazgeçilmez kavramlarıyla birlikte anlam kazanmasından hareketle, Yerel Gündem 21'in şemsiyesi altındaki yerel eylem planlaması sürecinin aynı zamanda "yerel demokrasinin geliştirilmesi projesi" olduğu açıkça görülmektedir (Henden, 2007).

3.4. Türkiye'de Yerel Gündem 21

Türkiye'deki Yerel Gündem 21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda, UNDP'nin desteğiyle, IULA-EMME – Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi ile başlamıştır. T.C. Bakanlar Kurulu'nun kararıyla başlatılan proje, iki yıllık bir uygulama dönemi sonrasında, Aralık 1999'da tamamlanmıştır. Bu projenin başarısı üzerine UNDP, ikinci aşamaya da destek vermeyi kabul etmiş, T.C. Bakanlar Kurulu'nun da bunu benimsemesinin ardından, "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" başlığını taşıyan ikinci aşama projesi, Ocak 2000'de başlamıştır. İkinci aşaması sırasında çeşitli alt-projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje ortağı yerel yönetimlerin sayısının elliye aşması sonrasında, Yerel Gündem 21 uygulamaları "proje" çerçevesinden çıkarılarak, uzun erimli bir "Program"a dönüştürülmüştür (Emrealp, 2005).

Yönetişim ilkelerinin, halka en yakın yönetim birimleri olarak kabul edilen yerel yönetimlerde uygulanabilirliği, YG21 projeleri ile somutlaşmaya başlamıştır. 2002 yılı “Sürdürülebilir Kalkınma Ulusal Raporu”nda, yerel yönetimler için iyi yönetişimin “belediyelerin kapsadıkları alanda yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları süreçle karar alma, uygulama ve denetleme uygulamaları yürütmeleriyle” gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. 2002 yılında iktidara gelen AKP hükümeti ile de bu çerçevede reform tasarıları yasalaştırılmaya başlamıştır. Bu süreçte yenilenen İl Özel İdaresi, Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Kanunları ile yerel yönetimlerin merkezi yönetimin yetkilerinin bir kısmını üstleneceği şekilde yeniden düzenlenmiştir (Avtur, 2008).

Kent konseylerinin bu şekilde yasal dayanaklarına kavuşmasının ardından, Birleşmiş Milletler tarafından Haziran 2007’de Viyana’da (Avusturya) düzenlenen “7. Küresel Forum” sırasında Türkiye YG-21 Programı kapsamındaki kent konseyi uygulamaları, UNDESA (Birleşmiş Milletler Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi Bölümü) tarafından, “demokratik yönetişim” alanında, dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri olarak tanıtılmıştır (Emrealp, 2010).

4. BELEDİYELERDE YÖNETİME KATILIM VE KENT KONSEYLERİ

1982 Anayasası’nın 127. maddesi belediyeyi şu şekilde tanımlamaktadır; ... belediye... halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 3. maddesinde belediye şu şekilde tanımlanmıştır: “Belediye; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.” (Ergün, 2008).

5393 sayılı Belediye Kanunu, yönetişim yaklaşımı doğrultusunda sivil toplum örgütlerinin, meslek teşekküllerinin ve diğer aktörlerin karar ve uygulamalarda yer alabilmesi amacıyla “Kent Konseyleri” uygulamasını getirmiştir. 5393 sayılı kanuna göre 76. maddede:

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir” (5393 Sayılı Kanun) ifadesi yer almaktadır.

Buna göre İç İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelik 08.10.2006 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş, 2009’da ise değişiklikler yapılmıştır. Yönetmeliğin 6. Maddesinin birinci bendinde kent konseylerinin görevleri:

“ a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) (Değişik bend: 06/06/2009 - 27250 S.R.G Yön./2. mad.) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir akıl oluşturmasına katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımçılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006).” şeklinde ifade edilmiştir.

Kent konseyleri aslında ülkemizde yasal zorunluluk açısından yeni ise de uygulamada yeni değildir. Daha önce Yerel Gündem 21 ismi altında veya bu isim altında olmasa da kent meclisi veya benzeri yapılanmalar yolu ile ama

ihtiyari olarak uygulanmakta idi. Şimdi bu uygulama zorunlu tutulmaktadır (Kar, 2007).

Belediye, büyük kent ve ilçe belde belediyesi komisyonları, Gündem 21 Kent Konseyinde (kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve örgütlenmemiş hemşehrilerin katılımlarıyla oluşur) oluşan fikirleri meclislere iletmek, meclislerden Gündem 21'e görüş getirmek ana amacına dayandırılmıştır. Yeni bir yapılanma içindeki meclis Gündem 21 komisyonları ve Gündem 21 faaliyetlerinin birlikteliği gerekir. Büyük kentlerde, büyük kent belediyesinde oluşturulan Gündem 21 ile kent konseyinde görüşlerin ve projelerin meclis gündemine alınması sürecinin geliştirilmesi de eş güdüm açısından gerekli görülmektedir (Toprak, 2006).

Kent konseyi olarak tanımlanan ve hemşehrilerin ve ilgi gruplarının birlikteliğinin ve uzlaşma ortamının sağlandığı kent konseylerinde, "... kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışma"nın kuramsal yapısı oluşturmuştur. Katılımcılar ise; Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, varsa üniversiteler, ilgili sivil toplum örgütleri, siyasî partiler, kamu kurum ve kuruluşları ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımı olarak belirtilmiştir. Ayrıca önemli bir normatif adım olarak, kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilecektir. Ancak Türkiye ölçeğinde genelde, ne kent konseyi(yerel gündem 21 programlarının uygulandığı yerleşim birimleri hariç) ne de ihtisas komisyonları çalışmalarında yasayla hazırlanan ortamların kullanılabilirdiği, beklenen farkındalık ortaya çıkabilmiş değildir (Toprak, 2006).

4.1. Demokrasi ve Kent Konseyleri

Yerel Gündem 21 programının Türkiye'de hukuki statüsünü kazanması 2004 tarihli belediye kanunları değişikliği ile kent konseyleri adıyla önemli bir yerleşme adımıyla gerçekleşmiştir. 08.10.2006 tarihli kent konseyi yönetmeliği ile kanun uygulamasının ilki ve 06.06.2009 tarihli kent konseyi yönetmeliği değişikliği ile ikincisi yürürlüğe girmiştir.

YG21 uygulamasının kent konseyine geçiş aşamasında bu yapının biraz merkezileşmesi söz konusu olmuştur. İçişleri Bakanlığı'nda gerçekleşen konuyla ilgili ilk yönetmelikle merkezileşen kent konseyleri ikinci yönetmelikle yerleştirilmeye çalışılmıştır. Kent konseyi sadece YG21'de yerel demokrasi işlevi için değil uzun vadede kentte uzun soluklu değişimi sağlamak için oluşturulmuştur.

YG21 sürecinin temel amaçlarından birisi olan, yerel demokrasinin yaşama geçirilmesini gerçekleştirmek için Yerel Gündem 21 ile ilgili çalışmalar tüm kentlilere açıktır. Kent Konseyleri de bu amacı gerçekleştirmede bir araçtır ve kentte bulunan tüm kamu kurum ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinin

katılımlarıyla gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte toplantılar, bütün vatandaşlara açık olarak yapılmaktadır.

Yönetişim, saydamlık, hesap verilebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışıdır. Türkiye’de yönetim merkezietçidir kent konseyleri yerel katılımı yerel yönetim sağlamaya çalışmaktadır ve “ortaklık modeli” ile yerelde bunları yaygınlaştırarak hemşehricilik bilincinin gelişmesini ve çok ortaklı yönetim modelinin benimsenmesini sağlamaktadır.

Kent konseylerinin işlevleri, bir yandan ilgili kentin “sürdürülebilir kalkınma” önceliklerinin ve hedeflerinin saptanması, ortak bir kent vizyonu oluşturulması, temel stratejilerin ve eylem alanlarının belirlenmesi gibi üzerinde toplumsal uzlaşma sağlanması gereken konuları, diğer yanda da uygulamaya dönük olarak kalmış olduğu tavsiye niteliğindeki kararların, başta belediye olmak üzere, ilgili kuruluşlarca benimsenmesi yönünde çaba gösterilmesi, yerel eylem planlaması sürecinin yürütülmesi, benimsediği eylem planlarıyla tutarlılığını sağlamak amacıyla yerel politikaların, kararların ve eylemlerin izlenmesi gibi, sorumlulukların ortaklar arasında dengeli bir şekilde paylaşılmasını gerektiren konuları kapsamaktadır. Kent konseyi yönetmeliğinin birinci bölümündeki tanımlara bakacak olursak:

a) Belediye: Kent konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,

b) Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehricilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,

c) Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,

ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21 inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28 inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,

d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,

e) YG21: Yerel Gündem 21'i, ifade eder. (5393 Sayılı Kanun)" şeklinde belirtilmektedir.

Yönetmeliğin ikinci bölümünde konseyin kuruluşu, görevleri ve çalışma ilkeleriyle ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre Konsey, yerel yönetim seçimlerinden üç ay sonra belediye örgütü olan yerlerde kurulur ve katılım odaklı, kent haklarını koruyan, sürdürülebilirlik amaçlarına uygun planlar ve programlar yapar ve sivil toplumun güçlenmesine katkı yapar. Çalışma ilkelerinde ise, özellikle Birleşmiş Milletlerin farklı düzenlemelerine uygun vurgulamalar yapılmıştır: örneğin, yerel; gündem 21 etkinlikleri, hemşehrilik bilinci, katılımcılık ve akla uygunluk gibi ilkeler benimsenmiştir. Yönetmeliğin üçüncü bölümünde konseyin kuruluşu, organları, genel kurul, yürütme kurulu, meclisler ve çalışma grupları düzenlenmiştir. Konsey, merkezi yönetim temsilcileri, milletvekilleri, kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri, belediye meclisi temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır. Konsey kararlarının bağlayıcılığı ise yalnızca belediye meclisinin "değerlendirmesi" olarak belirlenmektedir. Bu kararların kamuoyuna duyurulacağı da belirtilmektedir. Dolayısıyla, konsey kararları danışma niteliği ile sınırlı kalmaktadır (Çukurçayır, 2007).

Öte yandan Türkiye dışındaki "kent konseyi" olarak nitelendirilen birimin görevlerini bir örnekle kısaca sıralayacak olursak şehir yasama organı olarak konsey aşağıdaki başlıca görev ve işleri gerçekleştirir:

- Polis ve itfaiye, park ve tesis, konut, hıfzıssıhha ve atıkların yok edilmesi, toplu taşıma ve diğer şehir yönetimi işletmeleri gibi belediye yönetimi program ve hizmetleri ile ilişkili kurallar çıkarıp kararlar uygulayan şehir çapında politikaları oluşturur;
- Şehrin takip edebileceği yeni belediye programları başlatır veya mevcut program ve hizmetleri geliştirir;
- Şehir işletmeleri ve şehir hizmetlerinin sunumunu finanse etmek adına yıllık işletme ve sermaye programları ve bütçeler edinir;
- Şehir sözleşmesinde değişiklikler yapar;
- Yıllık gayrimenkul vergisi oranlarının ayarlanması ve genel yükümlülük tahvillerinin çıkarılmasını yetkilendirme dahil olmak üzere bütçeyi dengelemek için yeterli paralarını sağlayacak önlemler alır;
- Şehir ve şehrin kalkınma planı ve bölge düzenlemeleri ve süreçlerini etkileyen arsa kullanım kanunları için genel bir plan benimser;
- Özel yönetim alanı kullanım izinleri uygulamaları ve planlama ve izin bölümünün tavsiyesi üzerine sahil şeridi gerileme değişikliklerini inceleyerek sahil şeridinde ve yakınlarında kalkınma politikaları oluşturur;

- Kanun, politika ve programların en etkili, verimli ve ekonomik şekilde yürütüldüğünü belirlemek adına şehir denetçisinin şehir acente ve programlarının performans denetlerini gerçekleştirmesini talep eder;
- Kamu amaçlı mülkleri alma gereksinimi belirler ve kamulaştırma tutanaklarını yetkilendirir;
- Şehir bölüm başkanlıkları kurul ve belediye başkanının atadığı komisyon üyesini onaylar, belirli komisyonların üyelerini atar;
- Şehir hizmetleri ve şehir mallarının kullanımı için ücret ve bedelleri sabitler ve şehir yürütme organına yetki devreder;
- Şehir memur ve çalışanlarına karşı açılan davaları karara bağlar;
- Bütçe ve mali hizmetler müdürünün tavsiyesi üzerine 500\$'ı aşan gayrimenkul vergisi alacağı uzlaşmasını onaylar;
- Şehir idaresinin tavsiyesi üzerine şehir cadde ve yollarının terk edilmesi veya kapanmasını onaylar;
- Şehir kurallarının ihlalleri için para cezalarını belirler;
- Şehir adına, para hediyeleri, menkul kıymetler, diğer kişisel mülkler veya gayrimenkul veya gayrimenkullerdeki faizleri kabul eder;
- Şehir ve şehre yükümlülükler getiren diğer hükümet ve benzeri acenteler arasında anlaşmaları yetkilendirir ve
- Kurum konseyinin tavsiyesi üzerine özel şehir konseyi atamasını onaylar (State of Hawaii City Council, www1.honolulu.gov, 05.06.2011).

Buradan Türkiye dışında kent konseyinin daha farklı algılandığını, görevlerinin ve yetkilerinin daha farklı olduğunu söylememiz mümkündür.

Katılım, demokratikleşme ve yönetişimin ortak amaçlarını gerçekleştirmek için kent konseylerinin mevcudiyeti gereklidir. Bu ortak amaçları; iyi bir yönetim sisteminin kurulması için çıkar çatışmalarını ortadan kaldırmak; kamuoyunun yabancılaşmasını engellemek için siyasal sistemin alacağı kararları kamuoyuyla birlikte almak; birey düzeyinde eşitlik, yönetimi denetleme, bireysel hakların korunması; devlet düzeyinde, bütünleşme, meşruluk, doğru karar alma, etkinliktir.

Bu ortak amaçlardan yola çıkarak bireydeki demokrasi duygusu gelişecektir. Topluluk oluşturarak bu topluluk üyeleri arasında sevgi, anlayış, hoşgörü ve eşitlik duygusunu geliştirecek ve ortak değerlerin oluşmasını sağlayacaktır. Kurumların demokrasinin gerçek ve etkin araçları olmalarını, kurumlarda vatandaşın istek ve tercihlerine yanıt verme anlayışının gelişmesini

sağlayacaktır. İnsan yaşamıyla ilgili değerlerin gün yüzüne çıkması ve eşitlenmesini sağlayacaktır.

Yönetmelikte belirtilen "Kent konseyinin oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediye..." bu görevini uygun biçimde gerçekleştirmeli; oluşturulan kent konseyi yine yönetmelikte ifade edilen "...Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği, ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları..." tanımının içeriğini ve içeriğindeki yönetim vb. kavramları -ki gerek yönetmelik gerek çalışma boyunca açıklanmıştır- doğru bir şekilde ortaya koyabilmelidir. Ancak bu çerçevede Gündem 21'de yerel gündem 21'e ve oradan da kent konseylerine bölüştürülen yerel demokrasiyi sağlama görevi tam olarak gerçekleştirilebilecektir.

5. KAHRAMANMARAŞ KENT KONSEYİ - DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

Kahramanmaraş Kent Konseyi İç tüzüğü, kent konseyine ilişkin temel bir düzenlemenin gerçekleştirilmesi için Kahramanmaraş Kent Konseyi tarafından hazırlanmış ve 04.12.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yine bu tarih konseyin resmi kuruluş tarihidir. Yönergenin birinci bölümündeki 'amaç' başlıklı 1. Maddesine göre:

"Bu Yönerge; Kahramanmaraş kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmak ve sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kent yaratma amacı ile Kahramanmaraş kenti sorunlarını ele almak, yerel yönetimlere ve karar alma süreçlerine halkın katılımını sağlamak, kentin kalkınma/gelişim ve eylem planlarını hazırlamak, bu planların hayata geçirilmesini sağlamak, yerel demokrasinin gelişim ve yerleşimine katkıda bulunmak üzere hazırlanmıştır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006)."

Bu yönergenin hazırlanış amacına baktığımızda, İçişleri Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu Kent Konseyi Yönetmeliğinin hazırlanış amacına uygun olduğu gözlemlenmektedir.

20.01.2010 tarihinde Kahramanmaraş Kent Konseyi Tüzüğü'nün bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

Bundan yola çıkılarak tüzüğün "amaç" başlıklı maddesinin "...sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kent yaratma amacı ile Kahramanmaraş kenti sorunlarını ele almak..." olarak ifade edilen bu cümlesi "...sürdürülebilir kalkınmayı ve sağlanmış yaşam seviyesi yüksek bir kent yaratma amacı ile Kahramanmaraş kenti sorunlarını ele almak..." olarak değiştirilmiştir. Bu bize Kahramanmaraş Kent Konseyi'nin belki en önemli

amacının "kentte yüksek bir yaşam seviyesi sağlamak" olduğunu göstermektedir. Kahramanmaraş kent konseyinde üyelik dağılımı yönergenin 8. maddesinde kent konseyi ile ilgili bakanlık yönergesi ile paralel düzenlenmiştir. 20.01.2010 tarihinde yönergede yapılan değişiklik ile bu fıkranın devamı olacak şekilde "Genel Kurul Haziran listesi 15 gün önceden ilan edilir. 7 günlük itiraz süresinde yazılı dilekçe ile itiraz edilir." eklenmiştir. Yönergede çalışma gruplarının oluşumu, görev alanları ve ilkeleri de yer almaktadır. Buna göre: "Kent konseyinde çalışma gurupları, kurum, kuruluş, temsilcileri ile kent içinde yaşayan her kesimden kişinin bireysel katılımını da ön gören bir yapıdır. Çalışma guruplarına katılım ve üyelikte gönüllülük esastır. İsteyen herkes katılabilir. Belirli bir kural ya da sınırlama yoktur. Tek koşul, üyeler en fazla iki gruba üye sıfatı ile katılabilirler." Diyebiliriz ki Kahramanmaraş Kent Konseyi İçişleri Bakanlığı'nın yönetmeliğinin paralelinde bir iç tüzük ortaya koymaya gayret etmiştir.

Peki Kahramanmaraş Kent Konseyi yukarıda bahsedilen kavramların ne kadarını yansıtıyor? Şu anki durumu ne? Belediye ve vatandaş ile ilişkisi nasıl?

Kahramanmaraş Kent Konseyi ile belediye arasındaki ilişkinin demokratikliğini, belediyeye bağımlılık açısından durumu hakkındaki yorumunu istediğimizde kent konseyi yürütme kurulu üyesi ve başkanı Sayın Zeynep Arıkan'ın yanıtı şu yönde oluyor: "Genel olarak kent konseyleri ile belediye arasındaki ilişki ya direkt yönetim vb. açılardan tamamen bağımlı ya tamamen bağımsız ve birbirini tanımayan organlar halinde ya da bizim gibi hem birbirine destek hem de bağımsız hallerde biçimleri olduğunu görüyoruz. Bunun bizim özelliğimiz olduğunu düşünüyorum." (Z. Arıkan, Görüşme, 28.04.2011)

Arıkan'a göre "Kahramanmaraş Kent Konseyi kuruluş açısından birçok kent konseyine göre daha demokratik bir şekilde kurulmuştur. Diğer kent konseylerinde belediye başkanı istediği kişileri seçebiliyor. Mesela ben de dışarıdan öyle görünsem de aslında yüz küsur kişinin oyu ile seçildim. Kuruluşumuz seçimle olduğu için kimse kendini bağımlı ya da güdümlü hissetmiyor." Bununla birlikte birçok kent konseyinin ortak sorunu olan belediye başkanına ya da meclise bağımlılık durumunun Kahramanmaraş Kent Konseyi ile belediye arasındaki iyi niyet sebebiyle olmadığını da "Belediye Başkanımız da kent konseyine çok müdahale etmez ve yardımcı olur." sözlerinden anlamaktayız ve "Kent konseyi üyelerimiz farklı alanlardan farklı düşüncelerden, farklı siyasi görüşlere sahipler. Mesela bir AKP belediyesi ya da bir CHP belediyesinin o zihniyette kent konseyi olur düşüncesi burada geçerli değil. Başkana muhalif üyelerimiz de mevcut. Bizde başkanımız böyle şeylere hiç karışmadı, inisiyatif kullanmadı." sözlerinden Kahramanmaraş Belediyesi'nin, başkanı ile kent konseyine de yaklaşım niteliğini görmekteyiz. Bununla birlikte Arıkan'ın yukarıdaki sözlerinden kent konseyinin yapısının da yönetmelikte belirtilen ve hedeflenen tüm kenti temsil edebilecek nitelikte üyelerden oluştuğunu görmekteyiz. Yine yürütme kurulu üyelerinden ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Doç. Dr. Mustafa Taşlıyan ise "Belediye Başkanının kendi danışmanlarından biri zaten şu an kent konseyinin başkanı bunun da sayesinde her ikisinin de -belediye ve kent konseyi- birbirine çok yakın çalışmaları sonucunda Kahramanmaraş kenti

için çok etkili çalışmalar yaptığını söyleyebilirim.” ve “Kahramanmaraş özelinde yürütme kurulu olarak çok demokratik bir seçim oldu. Bütün doğal üyelere (STK vb.) özel davetiye gitti. Kent konseyi genel kurulunda isteyenler aday oldu ve en çok oy alan 13-15 kişi yürütme kuluna seçildi. Bu anlamda çok doğru bir başlangıç oldu. Bütün kesimlerden farklı görüş, inanış ve yapıdaki insanlar şu anda yürütme kurulunda.” şeklinde paralel olan düşüncelerini dile getirdi (Z. Arıkan, Görüşme, 28.04.2011; M. Taşlıyan, Görüşme, 26.04.2011).

Çalışma boyunca yerel demokrasinin var olması için yerel katılımcılığın da olması gerektiği belirtildi. Bu katılımcılık hem temsilciler hem de halk düzeyinde gerçekleşmelidir. Kahramanmaraş Kent Konseyi Yürütme Kurulunun farklı niteliklere sahip üyelere oluşmasının yanı sıra aktif bir şekilde katılımın da olduğunu Arıkan'ın “Altı ayda bir gerçekleşen genel kurullarımız çok katılımcı ve aktif geçer. Vali, oda başkanları, muhtarlar vb hiç kimse çekinmeden istediği her şeyi söylüyor. Diğer kent konseylerinde vali, rektör veya belediye başkanını bulmak zordur. Biz sivil toplum örgütlerine bunu sağlamış oluyoruz.Tabiri caizse herkes eteğindeki taşları döküyor.” ifadesinden ve Taşlıyan'ın “ İki üç haftada bir toplantılar gerçekleştiriyoruz. Ve buraya gelen insan bu işi gönüllü olarak yapıyor.” ifadelerinden anlaşılabilir. Birlikte öte yandan şu noktaya değiniyor “...fakat bunlar sadece temsilciler. Yönetişimin gerektirdiği halkın katılımını tam olarak sağlayamadık. Bunun tam olarak gerçekleştirildiğini de Türkiye'nin hiçbir yeri için duymadım. Henüz bu olgunluğa ulaşamadık ama birkaç seçim sonrasında kent konseylerinin çok etkili ve söz sahibi kuruluşlar olacıklarına inanıyorum.” Arıkan da “Halk aslında katılımcı olmak istiyor ama aklındaki fikir veya projenin hemen hayata geçmesini istiyor. Hemen olmayınca ‘Kent konseyine gittim. Bir şey olmadı.’ diyor.” sözleri ile halkı temsil edenlerin yanı sıra halkın katılımının etkilerini ve gerekliliğini vurgulamış oluyor. Taşlıyan “...yürütme kurulunun arkasındaki güç öyle bir güç olmalı ki yarın bir olayla veya gelişmeyle ilgili bir tepki verildiğinde bu tepkinin sonucu on binlerle yüz binlerle ölçülmeli.” sözleriyle de desteklemiş oluyor (Z. Arıkan, Görüşme, 28.04.2011; M. Taşlıyan, Görüşme, 26.04.2011).

Yerel yönetimler, kent konseyindeki temsilciler ve elbette halkın katılımının yanı sıra aslında tüm bu grupların yerel demokrasiyi gerçekleştirmesi için önemli olan nokta elbette kent konseyinin gerçekte neyi ifade ettiğini doğru bir biçimde anlatabilmek ve anlayabilmek. Halkın kendi bilgi alma çabasının yanında bu görev yerel basına da düşüyor. Kahramanmaraş'taki mevcut bilgi eksikliğini Taşlıyan şu şekilde belirtiyor “İşin kendisi Türkiye'de çok yeni olduğu için yanlış algılandı. İlk zamanlarımızda buradaki basın mensupları veya medya mensupları kent konseyini belediyenin bir alt birimi zannettiler; hatta bunun ötesine geçip belediyenin üstünde bir birim bir birim olarak gören de oldu ya da yürütme kurulundakileri kent konseyinin bir parçası var da bunlar harcamaya yetkili gibi görüldü. Böyle bir şey olmaz olamaz çünkü yönetmelik bunu içermiyor.” Arıkan da “Halka proje vb bilgilerin aktarımını yerel kanal ya da basınla, toplantılarda anlatıyoruz. Her türlü fırsatı kullanıyoruz. İlgi duyanlar zaten bize mutlaka ulaşabiliyorlar.” Sözleriyle kent konseyinin kendini anlatma çabasını belirterek “Halkın kafasındaki kent konseyi beklentisi farklı ayrıca yönetmelikte de belirsizlikler

var bu sadece bizim için değil tüm kent konseyleri için geçerli. Bu kavram insanların kafasında yeni oluşuyor. Zamanla hepsi aşılacaktır.” diyerek bu iletişimin ve kavramın akıllarda doğru olarak yerleşmesinin önemini vurgulamış oluyor.

Olanı bu şekilde belirttikten sonra kent konseyinin amacının ne olması gerektiğini sorduğumuzda Sayın Arıkan “2007’den beri anlatmaya çalıştığım kent konseylerinin icraat yapmak değil halkın fikir ve projelerinin alt yapısını hazırlama ya da belediyeye ve belediye başkanına hesap sorma ile hesap verme ilkesi gibi ilkeleri gerçekleştirme ve kamuoyu oluşturma olduğudur.” şeklinde belirtmekte. Taşlıyan da “Kent konseyinin amacı kamuoyu oluşturmak, yönetim ile ilgili olarak kararlara katılmayı sağlamak ve bir kamuoyu oluşturulması sonucunda da yetkilerin etkin kullanılıp kullanılmadığını denetlemek.” şeklinde destekleyici bir açıklamada bulunuyor. Belediyenin olan bakış açısına da ek olarak olması gereken bakış açısını sorulduğunda Taşlıyan şöyle cevaplıyor “Kent konseyleri belediye başkanının ya da milletvekillerinin rakibi değil onların kendilerini sınavacakları ve doğru yaptıklarını ispat edebilecekleri bir merci durumunda olmalı. Çoğunluğun destek verip vermediğini gösteren bir mekanizma olmalı.” Arıkan ise “...kent konseyleri yerel yönetimlerin hesap vermeleri gereken bir sivil inisiyatifin olduğunu bilmeleri biraz daha sorumlu davranmalarını sağlıyor. Eğer gerçekten bağımsız ve adaletli bir kent konseyi ise buldukları yerdeki yerel yönetimin kendine çeki düzen vermesinde katkısı oluyor. Bu da tek başına karar vermeyi değil, ortak karar vermeyi, ortak akli harekete geçiren bir olgu olduğu için yerel demokraside etkili olduğunu düşünüyorum.” diyerek hem belediye hem de halk açısından bir değerlendirme yapmış oluyor. Bunun yanında “Aslında belediyeler akıllı olsa faaliyetlerini hem halka duyurabilirler hem de halka ulaşabilirler. Biz bazen sivil olarak yapılması gereken, belediyelerin gerçekleştirmesi uygun olmayan şeyleri üstlenebiliyoruz. Kimseye hesap vermek durumunda kalmıyoruz.” şeklinde bir açıklama yapıyor. Kahramanmaraş Belediye Başkanı Sayın Mustafa Poyraz ise “En azından yerel yöneticiler açısından dışarıda konuşan insanlar konuşmaz oldu. Şimdi konuşan ağız kent konseyleri olunca, kent konseyleri merkez ve yerel yönetimler arasında iletişimi sağlıyor. Belediye bir beldeye hizmet götürüyor ve bu hizmet ortak aklın ürünü oluyor. Önceden belediye ne yapıyor ki deniyordu. Şimdi bundan haberdar olunuyor.” diyerek aslında kent konseylerinin çalışma esnasında belirtildiği gibi yerel yönetimlerinin meşruluğunu göstermesini de sağladığını ve bununla beraber merkez ile de yerelin iletişimini sağladığını belirtmiş oluyor (Z. Arıkan, Görüşme, 28.04.2011; M. Taşlıyan, Görüşme, 26.04.2011; M. Poyraz, Görüşme, 28.04.2011).

Elbette yeni bir kavram olduğu için hala eksiklikleri mevcut olan kent konseylerinin eksiklikleri ve daha demokratik olması için neler gerektiği hususundaki fikirleri soruldu. Arıkan yukarıdaki konuşmalarında yasadaki belirsizliklere değinmişti Taşlıyan da “Tüzüğün revize edilmesi lazım. Bütçe ve hareket alanı sağlanacak şekilde yetki sağlanmalı. Katılımın sağlanması için sadece yerelde değil ülke çapında bir kampanya başlatılmalı.” diyerek kendi görüşünü belirtmiş oldu (Z. Arıkan, Görüşme, 28.04.2011; M. Taşlıyan, Görüşme, 26.04.2011).

6. SONUÇ

Gündem 21 ardından Yerel Gündem 21 ve bunların neticesinde gündeme gelen kent konseyleri yönetim, katılım dolayısıyla demokrasinin yerelde uygulanmasını gerçekleştirmesi hedeflenen platformlardır.

Kent konseyleri hem merkezi yönetim hem yerel yönetim hem de yerel halk adına olumlu neticelere sahiptir. Öncelikle merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki iletişimi gerçekleştirmektedir. İkinci olarak yerel yönetimlerle yerel halk arasındaki iletişimi gerçekleştirerek yerel yönetimlerin faaliyetlerinin hem meşruiyetini sağlamakta hem de bunların duyurulması görevini gerçekleştirmektedir. Ayrıca böylece yerel yönetimler yerel halkın düşünceleri doğrultusunda hareket ettiğinden gerçekleştirdikleri faaliyetler halkın istediği faaliyetler olmakta bu da onlar olumlu geri dönüş sağlamaktadır. Bununla birlikte yerel halk kent konseyleri sayesinde isteklerini, fikirlerini ve projelerini belli adımları takip ederek gerçekleştirebilmektedir. Bu şekilde halkın katılımı sağlanmakta, karşılıklı iletişim gerçekleşmekte dolayısıyla yönetim gerçekleşmekte ve bunların neticesinde yerel demokrasi gerçekleştirilmektedir.

Tüm bu olumlu yansımalar ülkemizde gözlenmekle birlikte henüz sürecin başında olduğumuz için eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu eksikleri kısaca yönetmeliğin bazı noktalarda net olmamasına, halkın ve yönetimin yeni olan kent konseyi kavramını net bir biçimde zihninde oturtamamasına ve bu kavramı ileten kanalların görevini tam yerine getirememesine bağlamak mümkündür.

Yönetmeliğin de etkisinin olduğu eksikleri belirtmek istersek: bütçe sorunu, yerel halkın katılım eksikliği ya da projelerinin hemen gerçekleştirilememesi sonucunda şevkinin çabuk kırılması, belediyenin alt kurumları olarak algılanmak, bazı belediyelerle kent konseyleri arasında ilişkinin birbirinden kopuk, bazılarının ise kent konseylerinin belediyenin kontrolü altında faaliyet gösterme çabası şeklinde sıralamak mümkündür.

Kahramanmaraş'ta ise durum birçok kent konseyine göre iyi bir noktadır. Belediye başkanı ile kent konseyi arasındaki ilişkiler iyi niyet çerçevesinde koordineli bir biçimde gerçekleşmektedir. Kahramanmaraş Kent Konseyi kuruluş biçimi, üyeleri ve işleyişi açısından demokratik özellikleri taşımaktadır. Ancak tüm konseylerin yaşadığı kavramsal açıdan varlık nedenlerinin anlaşılabilmesi, bütçe gibi bazı sıkıntıları da taşımaktadır. Bunlara rağmen Kahramanmaraş Kent Konseyi'nin şu anki durumu yukarıda da belirtildiği üzere iyi bir noktada olmakla birlikte süreç içerisinde daha iyi bir noktada olacağını işaret etmektedir.

Görüşmelerde de geçtiği gibi işlemeye devam eden süreç için tüm kent konseylerinin koordineli olması adına "Kent Konseyleri İletişim ve İşbirliği Ağı" adını taşıyan bir sivil toplum ağı içinde adım atıldığını görüyoruz. Bu da bize gösteriyor ki hala eksiklikleri olsa da demokrasinin gelişmesi ve bunu yansıtan

kurumlar olmaları için kent konseyleri olumlu yönde ilerleyen çalışmalara devam etmektedir. Kent Konseyleri İletişim ve İşbirliği Ağının ilke ve esaslarındaki tanım bölümünde yer alan;

“Kısaca Türkiye Kent Konseyleri Birliği” olarak adlandırılan Kent Konseyleri İletişim ve İşbirliği Ağı;

- Kent konseyleri arasında eşit ortaklık ve dayanışma temelinde sürdürülebilir işbirliğinin geliştirilmesini hedefleyen;
- Hemşehri hukukunu esas alan bir anlayışla kentlerin potansiyelini harekete geçirmeye çalışan;
- Ülkemizin tüm bölgelerinde iyi yönetişimin temel prensiplerine dayalı kent konseylerinin kuruluşuna kolaylaştırıcılık eden; bir sivil toplum ağıdır.” (Kent Konseyleri Birliği Türkiye Kent Konseyleri İşbirliği ve İletişim Ağı İlke ve Esaslar, 2010) ibaresinden anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Avtur, S. (2008). Küreselleşme Sürecinde Yerel Gündem 21 Ve Çevre: Antalya Örneği, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, Antalya.

Aydın, A. H. (2010). *Yönetim Bilimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Marshall B. vd.. City Council, State of Hawaii City and county of Honolulu, Erişim Tarihi 05.06.2011, <http://www1.honolulu.gov/csd/budget/31-citycouncil.pdf>

Coşkun, B. ve Koyuncu, B. (2008). Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları, (Ed.) Asım Balcı vd. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çukurçayır, M. A. (2007). Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar –II Uygulama. (Ed.) Hüseyin Özgür ve Muhammed Kösecik. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Demir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık Ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği). Sakarya: *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Emrealp, S. (2005). *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

Emrealp, S. (2010). *Türkiye’nin Katılımcı-Demokratik Yerel Yönetişim Modeli Olarak Dünyaya Armağanı: Kent Konseyleri*. İstanbul: UCLG-MEWA Yayını.

Ergün, B. (2008). Mahalli İdareler Ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı Belediyelerde Yönetime Katılım Ve Zeytinburnu Belediyesi Kent Konseyi Uygulaması. İstanbul: *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*.

Ertan, B.. (2003). Demokrasi ve Yerel Yönetimler, *Review of Social, Economic & Business Studies*. 2: 204-215.

- Görmez, K., (2006). *İdare Hukuku Dersleri*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Kestellioğlu, G. (2011). Zeynep Arıkan ile mülakat, Kahramanmaraş.
- Kestellioğlu, G. (2011). Mustafa Taşlıyan ile mülakat, Kahramanmaraş.
- Kestellioğlu, G. (2011). Mustafa Poyraz ile mülakat, Kahramanmaraş.
- Henden, H. B. (2007). Yönetişimin Kentli Memnuniyetine Etkisi Gündem 21 Çerçevesinde Değerlendirme: Kdz. Ereğli Ve Nilüfer Belediyeleri. *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehircilik Programı*, İstanbul.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kar, B. (2007). Kent Konseyleri ve Katılımcı Demokrasi. *Yerel Siyaset (Kent Konseyleri)*, 2(21): 50-51, İstanbul.
- Kent Konseyleri Birliği Türkiye Kent Konseyleri İşbirliği ve İletişim Ağı İlke ve Esaslar. 24 Kasım 2010-Gaziantep.
- Kent Konseyi Yönetmeliği, İçişleri Bakanlığından: Resmi Gazete Tarihi: 08/10/2006, Resmi Gazete Sayısı: 26313
- Kösekahya, G. (2003). Katılımcılık Ve İyi Yönetişim. *İyi Yönetişimin Temel Unsurları. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı*: 34-47, Ankara.
- Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler Ve Demokrasi, *Sayıştay Dergisi*, 57: 121-134.
- Toprak, Z. (2006), *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ulusoy,A. ve Akdemir, T. (2010). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, U. ve Öner, Ş. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları: GAP'ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21. Ankara: *Çağdaş Yerel Yönetimler, TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi*, 12(4): 6-27.
- 5393 Sayılı Kanun.

Not: Bursa Kent Konseyleri Sempozyumu'na hazırlanan bildirinin yenilenmiş halidir.